

BOKMELDINGER

Religionsgeschichte Europas. Av Günter Lanczkowski. Herder-Bücherei
bd. 404 (1971). 140 s.

I denne bok, som karakteriseres både av suveren stoffbeherskelse og forbilledlig disposisjon, gir forf. — professor i religionshistorie i Heidelberg — først en kort fremstilling av hva han kaller «grunntrekk i Europas religionshistorie» og dernest en utførlig oversikt over religionene henholdsvis i middelhavsområdet og i det transalpine Europa (blant kelter, germaner, slaver osv.).

Med særskilt interesse leser man hva forf. har å si om romersk religion, som står sentralt i denne sammenheng. Som kjent var det her ordet «religion», slik vi forstår det, ble preget og først brukt (s. 66 ff). De viktigste momenter i dette begrep blir det gjort klart rede for (s. 74 ff).

Den enestående og avgjørende rolle *kristendommen* har spillet, understrekes sterkt (s. 15 ff). Kristningen av kontinentet skapte en religiøs og kulturell enhet av de mange religioner og folkegrupper, *den* enhet som vi sikter til når vi idag taler om «Europa».

Lesningen lettes betydelig gjennom oversiktskartet bakerst i boken, hvor det også finnes en verdifull litteraturfortegnelse.

O. G. M.

Asiens huvudreligioner av idag. Av Carl Martin Edsman. Almqvist & Wiksell, Stockholm 1971. 196 s.

Etter noen alminnelige betraktninger omkring spørsmålet «Hva er religion?», gir denne bok først en aktuell oversikt — i sterkt konsentrert form — over de religioner det gjelder: hinduismen, buddhismen, Kinas religioner og islam. Langt den største del utgjøres imidlertid av en samling av tekster som ut fra forskjellige synspunkter kaster lys over de nevnte religioner, — deres stilling i dagens situasjon (politisk, sosialt og kulturelt), de idéer og anliggender de er bærere av og vil formidle, den nytolkning resp. omtolkning av deres budskap som foregår, og den samtale mellom religionene inkl. kristendommen som er i gang. Boken har også en utførlig fortegnelse over kilder og litteratur og et utmerket saksregister samt en rekke bilder av høy kvalitet.

En god del av det stoff som legges frem i denne antologi, er tekster som forf.

tidligere har publisert — i stensilert form — i «Utbildningskomplettering i religionskunnskap 1966. Verldsreligionernas nutidssituasjon och Centralfrågor i religionens värld» (Fortbildningsinstitutet i Uppsala). Edsman, som er professor i religionshistorie i Uppsala, fortjener i høy grad takk for sin sterke aksentuering av nødvendigheten av en konsentrasjon i studiet av religionene om de *levende* religioner og om deres *nutidssituasjon*, — et synspunkt hvis betydning også nærværende anmelder har forsøkt å understreke (jfr. Norsk Tidsskrift for Misjon 1966 s. 188 f).

Med full rett behandles også «religionsurrogat eller pseudoreligioner», i første rekke marxismen/leninismen/kommunismen/maoisismen som er offisiell stats- og samfunnsideologi for over 1 000 mill. mennesker, eller over en tredjedel av verdens befolkning. Det dreier seg her, som forf. gjør oppmerksom på, om nye religioner, sosiale religioner, som psykologisk sett tilfredsstiller vesentlige menneskelige behov og eier religiøse eller religiøst fargede uttrykksformer (selv om tilhengerne selv benekter dette), som idéhistorisk ofte bevisst eller ubevisst har lånt tanker fra de tradisjonelle religioner (selv om alt oversanselig konsekvent forkastes, under påberopelse av vitenskapen), og som praktisk ikke sjelden representerer samme medmenneskelighet som religionene.

Å gå i enkeltheter er ikke mulig. Det skulle heller ikke være nødvendig. Religionslærere, studenter og andre som ønsker å bli orientert om Asias hovedreligioner idag vil ha rikt utbytte av å gjøre seg kjent med det materiale denne bok inneholder.

O. G. M.

Evangeliet til verden. Det danske Missionsselskabs årbog 1971. Redigert av Ole Bertelsen, Simon Thorup og K. E. Wienberg. København 1971. 135 s.

Mission er mennesker. Glimt af Det danske Missionsselskabs arbejdsområder gennem 150 år. Redigert av Thorkild Græsholt og Egon Nielsen. København 1971. 154 s.

Det undrer en at Det danske Missionsselskab nøyer seg med å sende ut en uinnbundet årbok på 135 sider til sitt 150 års jubileum, som ble feiret i fjor og delvis også i år. Men det foreligger solide historiebøker fra andre merkeår. Kanskje har de ledende menn hatt en følelse av at tiden ikke er særlig egnet for selvtilfredse tilbakeblikk. «Hvad kom der så ud af de 150 år? Hvad er der at holde jubilæum for? Var det alt sammen umagen værd?» spør selskapets store mann, tidligere misjonær og generalsekretær og nuværende formann, sokneprest C. Rendtorff. Hans tilbakeblikk og aktuelle rundskue er et eksempel på nøkternhet og sannhetskjærlighet. Og han konkluderer med å erklære at man må fortsette å drive misjon, men med en ganske annerledes sterk innsats av personale og midler enn misjonen har kunnet hittil.

Ellers inneholder årboken foruten de nødvendige oversikter med statistisk materiale, flere leseverdige artikler. Tidligere utenriksminister, sokneprest Poul

Hartling, skriver om «Missionens stilling — set i et utviklingsperspektiv», Rudolph Arendt om «Jesus og verdensreligionerne», Ole Bertelsen om «Verden venter». Blant de øvrige bidragsyttere er nå avdøde Erik W. Nielsen, biskop Thorkild Grøsholt og Karl Erik Wienberg. Søren Borello tegner en god portrettskisse av selskapets stifter, sokneprest Bone Falch Rønne.

På den annen side blir man positivt overrasket over bildeboken «Mission er mennesker». Det er et gledelig faktum at et gammelt, ærverdig selskap har ledende menn som selv ved en høytidelig anledning som dette tar konsekvensen av det faktum at vi lever i bildenes tid. Dette lekre «fotoalbum» inneholder ikke mindre enn 4–500 eldre og nyere fotos og en del tegninger. Den veldige kulturhistoriske skatt som ligger gjemt i DMS' omfattende billedarkiv er på denne måte i noen grad gjort tilgjengelig for offentligheten.

Av forståelige grunner gir selv denne fyldige samling bare glimt av selskapets virksomhet hjemme og ute i dette lange tidsrom. Det er blitt en stor og staselig bok innlagt i dekorativ kasett. Med sine bilder og farvebilag og kortfattede instruktive tekster utgjør den et verdifullt stykke misjonshistorie også for senderland utenfor Danmark.

Men hvor meget bedre bildeboken kunne blitt, hvis selskapets ledelse på et tidlig tidspunkt hadde vært vidsynt nok til å gi dertil egnede misjonskandidater anledning til å lære fotokunst og bekostet det nødvendige utstyr? Det er i det hele en gåte at misjonsstyrene ikke foretar seg mer på dette område. Svenska Kyrkans mission har nylig ansatt fast yrkesfotograf, og norske misjoner har hatt filmteam ute på feltene. Men dette siste er bare sporadiske foreteelser, som burde følges opp med jevn fotografisk dekning. Misjonsselskapenes publikasjoner er et skrik etter fagfotografer.

Harald Stene Dehlin.

Kommunisme og kristendom i China (Red Sky at Night). Av Leslie T. Lyall. Nomi Forlag, Stavanger 1970, 165 s. Kr. 14,00.

Dette er en enkel bok. Den tar ikke sikte på fagfolk og mangler litteraturliste og enhver antydning til vitenskapelig utstyr. Men forf. vet atskillig om Kina både i fortiden og, så vidt mulig, i tiden etter kommunistenes maktovertakelse. Han var i noen få år misjonær i Kina. Forf. legger ikke skjul på at han holder kristendom og kommunisme for å være uforlikelige motsetninger. Hans teologiske standpunkt er det konservativt evangeliske. Hans siktepunkt er ikke først og fremst å gi omhyggelig og utførlig informasjon, skjønt han også ønsker å informere, men å forberede misjonens venner på en mulig fornyet innsats for kirken i Kina. Den tiden tror han vil komme, bl. a. fordi «Kommunismen inneholder med sin militante ateisme spiren til sin egen ødeleggelse». Jeg deler ikke forfatterens syn på dette. En ny misjonstid kan komme, men neppe fordi kommunismen bryter sammen. Forf. imøtegår anklagen mot kirke og misjon i Kina. Han peker bl. a. på at misjonærene i den første tiden ikke var velsett av sine

regjeringer og at de verken direkte eller indirekte fikk økonomisk støtte fra sine regjeringer. Og misjonærene bør ikke være skamfulle over sin innsats for undervisning og helsestell i Kina. Men ellers mener Lyall at kirke og misjon har meget å angre. Han setter opp åtte punkter. 1. Mange forkynte et utvannet evangelium. 2. Mange var for uvitende om kinesisk kultur. 3. Mange nølte med å identifisere seg med folket. 4. Misjonærene var alt for dominerende. 5. De var for lite opptatt med å etablere lokale kirker. 6. De forsømte å forberede på kommunismen. 7. De var for lite engasjert for sosial rettferdighet. 8. De sørget for lite for kinesisk litteratur. Forf.'s retningslinjer for en ny tid for evangelisk misjon i Kina, på helt nye premisser, synes kloke. Bl. a.: Intet misjonsselskap må prøve å vende tilbake på egen hånd. Utgangspunktet må være kirken i Kina. En må kjenne kommunistisk ideologi og godta det puritanske livsmønster som hersker i dagens Kina.

Nils E. Bloch-Hoell.

Mao eller Jesus? (Zwischen Mao und Jesus). Kinas store revolusjon utfordrer kristenheten. Av Gustav Weth. Lunde Forlag, Bergen 1970, 121 s. Kr. 18,00.

Dr. Gustav Weth er Hong Kong-sekretær i det luthersk-reformerte Rhinske misjonsselskap. Han skriver journalistisk, på lignende måte som Lyall, men ordner stoffet mer systematisk og kronologisk. Også denne boken er skrevet for misjonens venner og tenker ut fra deres posisjoner. Men den er, likesom Lyall's bok eksempel på den nye type misjonsinformasjon. Den trekker nok frem det antikristelige ved maoismen ut fra bestemte trosposisjoner. Men disse bøkene søker samtidig å forstå, og i noen grad vurdere positivt de forandringer som er kommet i stand i Kina.

Weth gir et sterkt inntrykk av maoismens religiøse karakter med formell tilknytning til Konfucius. Høyst interessant er det å reflektere over i hvilken grad maoismens og ikke minst «kulturrevolusjonen's» hårde indoktrinering også omfatter europeiske fremmedelementer. Grunnlaget er marx-leninismen, men impulser er også kommet fra kristen misjon. At Mao på en nesten genial måte har tilpasset alt dette til kinesiske forutsetninger hindrer ikke at vi her står overfor en ikke sverd-, men gevær-misjon.

«Fra det røde Østen stråler solen. Mao Tse-tung sto frem i Kina. Han arbeider for folkets velferd, han er folkets store forløser. Mao elsker folket! Han er vår fører! Han fører oss fremover forat vi skal bygge et nytt Kina. Det kommunistiske partiet ligner solen, der den skinner, er det lyst. Der det kommunistiske partiet får gå frem, der blir folket fritt.»

Interessant lesning, selv om Weths bok på ingen måte kan erstatte mer vitenskapelig fundert informasjon. Jeg tenker f. eks. på Donald E. MacInnis: *A Documentary History of Religious Policy and Practice in Communist China.*

Nils E. Bloch-Hoell.